

Maria FILIPIAK

„NIE JESTEŚCIE I NIGDY NIE BĘDZIECIE OSAMOTNIENI”
Papieże Jan Paweł II, Benedykt XVI i Franciszek
o samotności i powinności towarzyszenia bliźniemu w potrzebie
Bibliografia wypowiedzi z lat 1978-2022

Wykaz skrótów

IGP – *Insegnamenti di Giovanni Paolo II* [Città del Vaticano]

I (1978) ss. 477	XIV (1991) t. 1, ss. 1983
II (1979) [t. 1], ss. 1729	XIV (1991) t. 2, ss. 1619
II (1979) t. 2, ss. 157	XV (1992) t. 1, ss. 2147
III (1980) t. 1, ss. 1983	XV (1992) t. 2, ss. 1119
III (1980) t. 2, ss. 1869	XVI (1993) t. 1, ss. 1855
IV (1981) t. 1, ss. 1292	XVI (1993) t. 2, ss. 1725
IV (1981) t. 2, ss. 1313	XVII (1994) t. 1, ss. 1367
V (1982) t. 1, ss. 1376	XVII (1994) t. 2, ss. 1281
V (1982) t. 2, ss. 2497	XVIII (1995) t. 1, ss. 2054
V (1982) t. 3, ss. 1751	XVIII (1995) t. 2, ss. 1589
VI (1983) t. 1, ss. 1730	XIX (1996) t. 1, ss. 1798
VI (1983) t. 2, ss. 1496	XIX (1996) t. 2, ss. 1206
VII (1984) t. 1, ss. 2016	XX (1997) t. 1, ss. 1799
VII (1984) t. 2, ss. 1708	XX (1997) t. 2, ss. 1230
VIII (1985) t. 1, ss. 2081	XXI (1998) t. 1, ss. 1669
VIII (1985) t. 2, ss. 1683	XXI (1998) t. 2, ss. 1483
IX (1986) t. 1, ss. 2204	XXII (1999) t. 1, ss. 1660
IX (1986) t. 2, ss. 2242	XXII (1999) t. 2, ss. 1396
X (1987) t. 1, ss. 1482	XXIII (2000) t. 1, ss. 1415
X (1987) t. 2, ss. 2582	XXIII (2000) t. 2, ss. 1463
X (1987) t. 3, ss. 1812	XXIV (2001) t. 1, ss. 1607
XI (1988) t. 1, ss. 1073	XXIV (2001) t. 2, ss. 1376
XI (1988) t. 2, ss. 2625	XXV (2002) t. 2, ss. 1130
XI (1988) t. 3, ss. 1405	XXV (2002) t. 1, ss. 1290
XI (1988) t. 4, ss. 2317	XXVI (2003) t. 1, ss. 1298
XII (1989) t. 1, ss. 1945	XXVI (2003) t. 2, ss. 1205
XII (1989) t. 2, ss. 1783	XXVII (2004) t. 1, ss. 1063
XIII (1990) t. 1, ss. 1885	XXVII (2004) t. 2, ss. 933
XIII (1990) t. 2, ss. 1888	XXVIII (2005), ss. 333

IB – *Insegnamenti di Benedetto XVI* [Città del Vaticano]

I(2005) ss. 1326	V(2009) t. 1, ss. 1439
II(2006) t. 1, ss. 1008	V(2009) t. 2, ss. 980
II(2006) t. 2, ss. 1065	VI(2010) t. 1, ss. 1166
III(2007) t. 1, ss. 1405	VI(2010) t. 2, ss. 1390
III(2007) t. 2, ss. 1065	VII(2011) t. 1, ss. 1072
IV(2008) t. 1, ss. 1280	VIII(2012) t. 1, ss. 960
IV(2008) t. 2, ss. 1099	VIII(2012) t. 2, ss. 952
IX(2013), ss. 336	

IF – *Insegnamenti di Francesco* [Città del Vaticano]

- I (2013) t. 1, ss. 592
 I (2013) t. 2, ss. 983
 II (2014) t. 1, ss. 938
 II (2014) t. 2, ss. 949

- NP I – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, I (1978), Poznań–Warszawa 1987, ss. 220
 NP II, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II (1979) t. 1, Poznań 1990, ss. 793
 NP II, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, II (1979) t. 2, Poznań 1992, ss. 753
 NP III, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 1, Poznań–Warszawa 1985, ss. 875
 NP III, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, III (1980) t. 2, Poznań–Warszawa 1986, ss. 924
 NP IV, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 1, Poznań 1989, ss. 611
 NP IV, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IV (1981) t. 2, Poznań 1989, ss. 572
 NP V, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, V (1982) t. 1, Poznań 1993, ss. 877
 NP V, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, V (1982) t. 2, Poznań 1996, ss. 1004
 NP VI, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI (1983) t. 1, Poznań 1998, ss. 852
 NP VI, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VI (1983) t. 2, Poznań 1999, ss. 686
 NP VII, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VII (1984) t. 1, Poznań 2001, ss. 924
 NP VII, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VII (1984) t. 2, Poznań 2002, ss. 827
 NP VIII, 1 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VIII (1985) t. 1, Poznań 2003, ss. 1076
 NP VIII, 2 – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, VIII (1985) t. 2, Poznań 2004, ss. 856
 NP IX – Jan Paweł II, *Nauczanie papieskie*, IX (1986) t. 1, Poznań 2005, ss. 999

ORpol. – „L'Osservatore Romano” wydanie polskie 1980 –

JAN PAWEŁ II

1978

1. *Solidarność z cierpiącymi z powodu odmowy praw ludzkich* (Homilia podczas Mszy św., 24 XII), NP, I, s. 192-194; toż: *Solidarietà a chi soffre per la negazione dei diritti umani*, IGP I, s. 415-418.

1979

2. Encyklika [...] *Redemptor hominis* (4 III), Città del Vaticano 1979; toż: Lettera Encyclica *Redemptor Hominis* IGP II, 1, s. 550-660.

3. *Solidarność z ludźmi dyskryminowanymi i prześladowanymi* (Rozważanie podczas Drogi Krzyżowej, 13 IV), NP, II, 1, s. 375-376; toż: *Solidarietà con chi soffre discriminazioni e persecuzioni*, IGP II, 1, s. 899-902.

4. *Nie zostawiajcie ubogim tylko okruszyn ze stołu!* (Homilia podczas Mszy św., Nowy Jork, 2 X), NP II, 2, s. 276-279; toż: *Non lasciate ai poveri le briciole della festa!*, IGP II, 2, s. 557-563.

5. *Człowiek w poszukiwaniu określenia siebie samego* (Audiencja generalna, 10 X), NP II, 2, s. 355-359; toż: *L'uomo alla ricerca della definizione di se stesso*, IGP II, 2, s. 712-721.

6. *Od pierwotnej samotności do świadomości, dzięki której człowiek jest osobą* (Audiencja generalna, 24 X), NP II, 2, s. 420-424; toż: *L'uomo della originaria solitudine alla consapevolezza che lo fa persona*, IGP II, 2, s. 841-850.

7. *Pierwotna jedność mężczyzny i kobiety w człowieczeństwie* (Audiencja generalna, 7 XI), NP II, 2, s. 512-517; toż: *L'unità originaria dell'uomo e della donna nell'umanità*, IGP II, 2, s. 1071-1079.

1980

8. *Ubodzy są zawsze pośród was* (Przemówienie do Sióstr Miłosierdzia św. Wincentego à Paulo, 11 I), NP III, 1, s. 38-39; toż: *I poveri sono sempre tra noi*, IGP III, 1, s. 96-98.

9. *Solidarność ludzka i poszukiwania naukowe dla zwyciężenia cierpienia i odosobnienia* (Przemówienie do międzynarodowej Federacji Stowarzyszeń do Walki z Trądem, 13 XII), NP III, 2, s. 835-837; toż: *Solidarietà umana e ricerca scientifica per vincere sofferenza e isolamento*, IGP III, 2, s. 1680-1683.

1981

10. *Kościół czuje się powołany do udzielania pomocy uchodźcom* (Przemówienie podczas wizyty w obozie dla uchodźców, Morong, 21 II), NP, IV, 1, s. 217-218; toż: *L'assistenza ai profughi parte integrante della missione della Chiesa*, IGP IV, 1, s. 445-448.

11. *Nie jesteście i nigdy nie będziecie osamotnieni* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, Bagoio, Filipiny, 22 II), NP IV, 1, s. 231; toż: *Cari ammalati, voi non siete soli*, IGP IV, 1, s. 473.

12. Adhortacja apostołska *Familiaris consortio* o zadaniach rodziny chrześcijańskiej w świecie współczesnym (22 XI), NP IV, 2, s. 432-493; toż: *Esortazione Apostolica Familiaris Consortio*, IGP IV, 2, s. 948-1045.

1982

13. *Grzech podziału między chrześcijanami ciąży mocno na Kościele* (Homilia podczas Mszy św. w katedrze w Liverpoolu, 30 V), NP V, 1, s. 851-854; toż: *Il peccato della separazione fra i cristiani grava pesantemente sulla Chiesa*, IGP V, 2, s. 1990-1997.

14. „*Plaga*” uchodźców sprawą wstydliwą dla naszych czasów (Przemówienie podczas spotkania z Wysokim Komisarzem ONZ do spraw uciekinierów, 26 VI), NP, V, 2, s. 133-135; toż: *La „piaga” dei rifugiati: una vergogna per la nostra epoca*, IGP V, 2, s. 2398-2401.

15. *Czuć się współodpowiedzialnym za dramat człowieka cierpiącego głód* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 25 VII), NP V, 1, s. 217-219; toż: *Sentirsi corresponsabili dei drammi dell'uomo che ha fame*, IGP V, 3, s. 113-117.

1983

16. *Orędzie do UNESCO na Dzień Alfabetyzacji* (Orędzie skierowane do UNESCO z okazji Światowego Dnia Walki z Analfabetyzmem), 7 IX), NP VI, 2, s. 177-178; toż: *Messaggio all'UNESCO per la Giornata dell'Alfabetizzazione*, IGP VI, 2, s. 408-410.

17. *Bezrobocie, narkomania i osamotnienie: trzy nieszczęścia zagrażające rodzinie* (Homilia podczas Mszy św. w parafii św. Jerzego Męczennika, 18 XII), NP VI, 2, s. 649-651; toż: *Disoccupazione, droga e solitudine: tre mali che minacciano la famiglia*, IGP VI, 2, s. 1386-1390.

1984

18. *List apostołski „Salvifici doloris” Ojca Świętego Jana Pawła II o chrześcijańskim sensie ludzkiego cierpienia*, Watykan, [1984], ss. 71; toż: *Lettera Apostolica Salvifici Doloris* (11 II 1984), IGP VII, 1, s. 279-359.

19. *By nikt nie czuł się obco we wspólnym domu* (Uroczystość Roku Jubileuszowego obchodzonego przez ludzi niepełnosprawnych, 31 III), ORpol. 5(1984) nr 4, s. 5-6; toż: *L'handicappato è un soggetto con i diritti sacri e inviolabili*, IGP VII, 1, s. 884-889.

20. *Ufajcie, świat was potrzebuje* (Przemówienie do uchodźców, Phanat Nikhom, Tajlandia, 11 V), NP VII, 1, s. 623-624; toż: *Abbate fiducia in voi stessi e speranza nel vostro futuro*, IGP VII, 1, s. 1360-1362.

21. *Wszyscy jesteśmy w drodze do ojczyzny* (Przemówienie do emigrantów, Lucerna, Szwajcaria, 16 VI), NP VII, 1, s. 839-841; toż: *I lavoratori immigranti da tante nazioni immagine del popolo di Dio in cammino*, IGP VII, 1, s. 1832-1837.

22. *Apartheid* (Przemówienie podczas audiencji dla Komitetu ONZ do walki z dyskryminacją rasową, 7 VII), ORpol. 5(1984) nr 7, s. 1, 8; toż: *L'„apartheid” offende la dignità umana e mette in pericolo la pace mondiale*, IGP VII, 2, s. 35-39.

23. *Cenni w oczach Pana, zajmujecie zaszczytne miejsce w Kościele* (Przemówienie do chorych i starców, Kanada, 15 IX), NP VII, 2, s. 261-262; toż: *Preziosi agli occhi del Signore occupate un posto d'onore nella Chiesa*, IGP VII, 2, s. 541-543.

24. *Kościół chce być nadal obecny we wszystkim, co dotyczy człowieka ubogiego* (Homilia podczas Mszy św. o ewangelizację ludów, 11 X, Santo Domingo), NP VII, 2, s. 432-437; toż: *Verso il prossimo mezzo millennio, vivendo l'opzione preferenziale per i poveri nella fedeltà al Vangelo*, IGP VII, 2, s. 876-884.

25. *Solidarność z tymi, którzy cierpią z powodu niesprawiedliwości* (Przemówienie podczas audiencji dla uczestników sesji plenarnej Papieskiej Komisji „Iustitia et Pax”, 30 XI), ORpol. 5(1984) nr 11-12, s. 25; toż: *La Chiesa non deve essere né apparire complice di situazioni di ingiustizia*, IGP VII, 2, s. 1333-1339.

1985

26. *Jezus jest w tym więzieniu, bowiem jest On po stronie człowieka* (Homilia podczas Mszy św. w kobiecym więzieniu Giudecca, 17 VI), ORpol. 6(1985) nr 6-7, s. 21; toż: *Cristo è qui, in questo carcere perché crediate nell'amore di Dio*, IGP VIII, 1, s. 1886-1891.

27. *Nikt nie może żyć i działać w izolacji* (Przemówienie podczas spotkania z przedstawicielami religii muzułmańskiej i hinduizmu, 18 VIII), ORpol. 6(1985) nr nadzwyczajny II, s. 13; toż: *La volontà di Dio è che noi siamo uniti nella fratellanza e nel servizio per il bene di tutti*, IGP VIII, 2, s. 488-490.

28. *Każda diecezja i każda parafia winna czuć się zainteresowana losem ludzi zmuszonych do emigracji* (Przemówienie do uczestników sympozjum Konferencji Biskupów Włoskich na temat migracji, 6 IX), NP VIII, 2, s. 304-306; toż: *Ogni diocesi e ogni parrocchia devono sentirsi interpellate da quanti sono costretti ad emigrare*, IGP VIII, 2, s. 590-593.

29. *Popierać prawa imigrantów* (Przemówienie podczas spotkania z wiernymi na placu św. Piotra, 17 XI), NP VIII, 2, s. 663; toż: *Proteggere i diritti degli immigranti*, IGP VIII, 2, s. 1281.

1986

30. *Niech wreszcie dojdą do głosu ci, którzy nie mają głosu* (Homilia w Brigade Parade Grounds Park, Indie, 4 II), ORpol. 7(1986) nr 2, s. 7-8; toż: *La voce dei poveri è la voce di Cristo: lasciate parlare l'India*, IGP IX, 1, s. 312-318.

31. *Nigdy nie jesteście sami: Bóg jest zawsze blisko cierpiących* (Przemówienie do chorych, 19 III), NP IX, 1, s. 396-397; toż: *Sappiate che non siete mai soli. Dio è sempre vicino a chi soffre*, IGP IX, 1, s. 785-787.

32. *Zaprosić ułomnych, chorych i niewidomych* (Homilia, Angani, 31 VIII), ORpol. 7(1986) nr 8, s. 24; toż: *La vera saggezza è solo l'umiltà di fronte a Dio che è il Signore e il Padre umili*, IGP IX, 2, s. 510-516.

33. *Ubodzy, idźcie do ubogich, aby Chrystus został poznany i przyjęty* (Przemówienie do Członków Instytutu Prado, Lyon, 7 X), ORpol. 7(1986) nr 11, s. 30; toż: *Sacerdoti poveri e catechisti validi per mostrare ovunque Gesù Cristo*, IGP IX, 2, s. 960-964.

34. *Grzech jako „alienacja”* (Audiencja generalna, 12 XI), ORpol. 7(1986) nr 10, s. 8-9; toż: *Il peccato come alienazione dell'uomo*, IGP IX, 2, s. 1406-1417.

1987

35. *Katolicy świeccy a emigracja* (Orędzie na Światowy Dzień Emigracji, 5 VIII), ORpol. 8(1987) nr 9-10, s. 1, 3; toż: *I laici cattolici e le migrazioni. Le sofferenze, le umiliazioni e le povertà dei migranti chiamano in causa tutta la Chiesa ma in primo luogo i laici*, IGP X, 3, s. 173-180.

1988

36. *La società umana deve diventare veramente una sola grande famiglia* [Społeczność ludzka powinna naprawdę stać się jedną wielką rodziną] (Przemówienie do uczestników krajowego kongresu poświęconego sprawom emigracji, 3 XII), IGP XI, 4, s. 1717-1721.

1989

37. *Troska o uchodźców* (Orędzie na Wielki Post 1990, 8 IX), ORpol. 11(1990) nr 1, s. 3; toż: *Profughi e rifugiati: il nostro prossimo più prossimo*, IGP XII, 2, s. 476-480.

38. *Orędzie na Światowy Dzień Migranta* (10 IX), ORpol. 10(1989) nr 9, s. 4; toż: *Le migrazioni veicolo di fede e di fraternità per un mondo sempre più interdipendente e solidale*, IGP XII, 2, s. 490-495.

1990

39. *„Nie” wszelkiego rodzaju dyskryminacji* (Homilia podczas Mszy św., Praia, 26 I), ORpol. 11(1990) nr 1, s. 25-26; toż: *Il cristianesimo è la forza degli umili che sanno essere semplici*, IGP XIII, 1, s. 192-199.

40. *Obrona najsłabszych* (Homilia podczas „Te Deum” w kościele „Il Gesù”, 31 XII), ORpol. 11(1990) nr 12, s. 24, 26; toż: *Non sono i beni materiali che fanno difetto alla città. Insufficiente è l'attenzione posta*, IGP XIII, 2, s. 1752-1755.

1991

41. *By nikt nie czuł się obcym we własnej ojczyźnie* (Homilia, Lubaczów, 3 VI), ORpol. 12(1991) nr 5, s. 23-24; toż: *I cattolici si sentirebbero a disagio in uno Stato dalle cui strutture fosse stato allontanato Dio*, IGP XIV, 1, s. 1435-1441.

1992

42. Posynodalna adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis*, (25 III), ORpol. 13(1992) nr 3-4, s. 4-67; toż: Esortazione Apostolica *Pastore Dabo Vobis*, IGP XV, 1, s. 700-957.

43. *Oreǳie na Światowy Dzień Migranta* (31 VII), ORpol. 13(1992) nr 10, s. 6-8; toż: *Accogliere lo straniero con l'atteggiamento gioioso di chi sa riconoscere in lui il volto di Cristo*, IGP XV, 2, s. 80-84.

1993

44. *Oreǳie na Światowy Dzień Migranta* (6 VIII), ORpol. 14(1993) nr 11, s. 4-5; toż: *Lo Stato difenda le famiglie degli immigrati dal razzismo e dall'emarginazione*, IGP XVI, 2, s. 150-155.

45. *Bliźni, którego trzeba kochać* (Przemówienie do uczestników zgromadzenia plenarnego Papieskiej Rady do spraw Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych, 21 X), ORpol. 15(1994) nr 2, s. 29-30; toż: *Accogliere quanti sono coinvolti nella mobilità umana significa aiutarli a diventare costruttori di solidarietà*, IGP XVI, 2, s. 1073-1077.

1994

46. *Oreǳie na Światowy Dzień Migranta 1995 r.* (10 VIII), ORpol. 15(1994) nr 11, s. 6-7; toż: *Solidarietà, accoglienza, tutela da abusi e protezione a favore della donna*, IGP XVII, 2, s. 116-120.

1995

47. Encyklika [...] *Evangelium vitae* (25 III), ORpol. 16(1995) nr 4, s. 4-50; toż: *Lettera Enciclica Evangelium Vitae*, IGP XVIII, 1, s. 605-840.

48. *Nie możemy trwać w rozłączeniu* (Homilia podczas Mszy św. z udziałem patriarchy ekumenicznego Konstantynopola, 29 VI), ORpol. 16(1995) nr 8-9, s. 12-13; toż: *Non possiamo rimanere separati! Dobbiamo camminare insieme perché questa è la volontà del Nostro Signore*, IGP XVIII, 1, s. 1859-1864.

49. *Ekumenizm a Kościoły odłączone na Zachodzie* (Audiencja generalna, 23 VIII), ORpol. 16(1995) nr 11-12, s. 48-49; toż: *Ecumenismo e Chiese separate in Occidente*, IGP XVIII, 2, s. 232-240.

1996

50. Posynodalna adhortacja *Vita consecrata* o życiu konsekrowanym i jego misji w Kościele i w świecie (25 III), ORpol. 17(1996) nr 4, s. 4-52; toż: *Esortazione Apostolica Vita Consecrata*, IGP XIX, 1, s. 604-836.

51. *Wiara człowieka powinna działać przez miłość* (Orędzie na Światowy Dzień Migranta 1997 r., 21 VIII), ORpol. 17(1996) nr 11-12, s. 4-6; toż: *Individuare le esigenze prioritarie ed elaborare risposte più consone al rispetto della dignità delle persone e al dovere dell'accoglienza*, IGP XIX, 2, s. 205-211.

52. *Patrzenie z ufnością w przyszłość* (Homilia podczas Mszy św. w parku Ipari, 7 IX), ORpol. 17(1996) nr 11-12, s. 12-14; toż: *L'esempio dei martiri vi aiuti a non scoraggiarvi: Cristo è la nostra speranza! Non siamo mai soli!*, IGP XIX, 2, s. 296-303.

1997

53. *Orędzie na Światowy Dzień Migranta 1998 r.* (9 XI), ORpol. 19(1998) nr 1, s. 12-14; toż: *Sia rispettata ogni persona e siano bandite le discriminazioni che umiliano la dignità umana*, IGP XX, 2, s. 769-775.

1998

54. *Chrześcijananie wobec zjawiska migracji* (Przemówienie do uczestników IV Światowego Kongresu Duszpasterstwa Migrantów i Uchodźców, 9 X), ORpol. 20(1999) nr 2, s. 46-47; toż: *La riconciliazione, dimensione propria del Giubileo, possa trovare espressione in una forma di sanatoria per gli immigrati che soffrono il dramma della precarietà*, IGP XXI, 2, s. 700-704.

1999

55. *Orędzie na Światowy Dzień Migranta 1999 r.* (2 II), ORpol. 20(1999) nr 4, s. 7-10; toż: *Per la parrocchia l'accoglienza e l'integrazione dello straniero non sono attività facoltative ma un dovere istituzionale*, IGP XXII, 1, s. 304-312.

56. List [...] do osób w podeszłym wieku (1 X), ORpol. 20(1999) nr 12, s. 4-11; toż: *Lettera agli anziani*, IGP XXII, 2, s. 515-534.

57. *Obchody Wielkiego Jubileuszu wezwaniem do zmiany stylu życia* (Orędzie na Światowy Dzień Migranta 2000 r., 21 XI), ORpol. 21(2000) nr 3, s. 6-9; toż: *La figura dell'esule dà al Giubileo un significato concreto per i credenti: esso diventa richiamo al cambiamento di vita*, IGP XXII, 2, s. 984-991.

2000

58. *Macie niezbywalne prawo do godnego życia* (Przemówienie podczas wizyty w obozie uchodźców palestyńskich, Deheisheh, 22 III), ORpol. 21(2000) nr 5, s. 23-24; toż: *Maggiore solidarietà internazionale e volontà politica per affrontare la sfida posta dalle condizioni dei profughi*, IGP XXIII, 1, s. 414-416.

59. *W człowieku potrzebującym przyjmujemy Chrystusa* (Homilia podczas Jubileuszu Migrantów i Podróżnych, 2 VI), ORpol. 21(2000) nr 7-8, s. 27-28; toż: *Al centro dei fenomeni di mobilità porre sempre l'uomo e il rispetto dei suoi diritti*, IGP XXIII, 1, s. 1007-1010.

2001

60. *Duszpasterstwo migrantów zadaniam współczesnego Kościoła* (Orędzie na Światowy Dzień Migranta, 2 II), ORpol. 22(2001) nr 5, s. 8-12; toż: *La pastorale per i migranti via per l'adempimento della missione della Chiesa oggi*, IGP XXIV, 1, s. 286-294.

2002

61. *Przeciw przejawom rasizmu, ksenofobii i skrajnego nacjonalizmu* (Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2003 r., 24 X), ORpol. 24(2003) nr 3, s. 4-5; toż: *Per un impegno a vincere ogni razzismo, xenofobia e nazionalismo esasperato*, IGP XXV, 2, s. 606-609.

62. *Dzień Migranta* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 17 XI), ORpol. 24(2003) nr 2, s. 47-48; toż: *Famiglie, associazioni, comunità ecclesiali e civili diventano sempre più palestre di ospitalità, di civile convivenza, di dialogo fecondo*, IGP XXV, 2, s. 738-739.

2003

63. *Migracje w poszukiwaniu pokoju* (Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2004 r., 15 XII), ORpol. 25(2004) nr 3, s. 4-5; toż: *La mobilità umana forzata, a causa della guerra e della violenza, del terrorismo e dell'oppressione, della discriminazione e dell'ingiustizia*, IGP XXVI, 2, s. 983-986.

2004

64. *O zachowanie własnej tożsamości i uznanie tożsamości innych* (Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2005 r., 24 XI), ORpol. 26(2005) nr 3, s. 7-8; toż: *Nel processo di integrazione dei migranti è necessario un giusto equilibrio tra il rispetto della propria identità e il riconoscimento di quella altrui*, IGP XXVII, 2, s. 604-606.

BENEDYKT XVI

2005

1. *Migracja znakiem czasu* (Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy, 18 X), ORpol. 27(2006) nr 1, s. 4-5; toż: *Migrazioni: segno di tempo*, IB I, s. 681-683.

2. Encyklika *Deus caritas est* [...] o miłości chrześcijańskiej (25 XII), ORpol. 27(2006) nr 3, s. 4-21, p. 11, 28, 42; toż: *Lettera Enciclica Deus Caritas Est*, IB I, s. 1050-1125.

2006

3. *Gościnność, dialog, szacunek* (Przemówienie do uczestników sesji Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, 15 V), ORpol. 27(2006) nr 9-10, s. 33-34; toż: *Accoglienza e dialogo interreligioso nel rispetto reciproco sono quanto mai utili per superare pregiudizi e chiusure mentali*, IB II, 1, s. 601-603.

4. *Kto wierzy, nigdy nie jest sam* (Audiencja generalna, 20 IX), ORpol. 27(2006) nr 11, s. 4-6; toż: *Il Viaggio Apostolico in Baviera*, IB II, 2, s. 315-319.

5. *W ciszy zgłębiajcie słowo Boże* (Przemówienie do wykładowców i studentów rzymskich uczelni kościelnych, 23 X), ORpol. 28(2007) nr 1, s. 19-20; toż: *Educarsi al silenzio e alla contemplazione per giungere alla familiarità amorosa con la Parola di Dio*, IB II, 2, s. 502-504.

2007

6. *Pomoc migrantom* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 14 I), ORpol. 28(2007) nr 3, s. 39; toż: *Le migrazione una grande risorsa per il cammino dell'umanità*, IB III, 1, s. 63-64.

7. *Jezus mówi: zmartwychwstałem i teraz zawsze jestem z tobą* (Homilia podczas Wigilii Paschalnej, 7 IV), ORpol. 28(2007) nr 5, s. 25-26; toż: *Un canto di fiducia in quel Dio che non ci lascia mai cadere dalle sue mani*, IB III, 1, s. 637-641.

8. *Młodzi migranci* (Orędzie Papieża na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy, 18 X 2007), ORpol. 29(2008) nr 1, s. 28-29; toż: *Creare un sistema scolastico per vincere la sfida dell'integrazione dei giovani migranti*, IB III, 2, s. 471-474.

9. Encyklika *Spe salvi* (30 XI), ORpol. 29(2008) nr 1, s. 4-24; toż: *Lettera Enciclica Spe Salvi*, IB III, 2, s. 662-746.

2008

10. *Spotkanie z Bogiem w ciszy i modlitwie* (Przemówienie do Włoskiej Federacji Rekolekcji Zamkniętych, 9 II), ORpol. 29(2008) nr 4, s. 21-22; toż: *Silenzio e preghiera per ascoltare Dio*, IB IV, 1, s. 252-254.

11. *Żaden człowiek nie powinien umierać w samotności* (Przemówienie do uczestników zgromadzenia ogólnego Papieskiej Akademii „Pro Vita”, 25 II), ORpol. 29(2008) nr 4, s. 29-31; toż: *La società deve rispettare la vita e la dignità dei malati gravi e dei morenti*, IB IV, 1, s. 315-319.

12. *Trzeba, aby każdy czuł się w Kościele jak u siebie* (Przemówienie podczas spotkania z Konferencją Episkopatu Francji, 14 IX), ORpol. 29(2008) nr 10-11; toż: *La Santa Sede desidera rispettare l'originalità della situazione francese*, IB IV, 2, s. 318-327.

13. *Bez Boga człowiek jest samotny, a społeczeństwo zagubione* (Homilia podczas Mszy św. inauguracyjnej Synod Biskupów, 5 X), ORpol. 29(2008) nr 12, s. 7-9; toż: *Senza Dio l'uomo si ritrova più solo e la società più divisa e confusa*, IB IV, 2, s. 447-452.

2009

14. *Migracje są okazją do spotkania* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 18 I), ORpol. 30(2009) nr 3, s. 43-44; toż: *Le migrazione occasione di incontro tra civiltà*, IB V, 1, s. 90-91.

15. *Wiara i rozum odrzucają przemoc i totalitaryzm* (Przemówienie do przedstawicieli wspólnoty muzułmańskiej, 19 III), ORpol. 30(2009) nr 5, s. 29-30; toż: *Religione e ragione alleate nel rifiuto di ogni violenza e totalitarismo*, IB V, 1, s. 430-432.

16. *Nigdy nie czuję się sam* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 19 IV), ORpol. 30(2009) nr 6, s. 57-58.

17. *Misja wymaga działania ramię w ramię z innymi* (Amman, Homilia podczas Mszy św. na Stadionie Międzynarodowym, 10 V), ORpol. 30(2009) nr 7-8, s. 16-17; toż: *Il coraggio di restare per costruire nuovi ponti di incontro*, IB V, 1, s. 769-772.

18. *Muzułmanie i chrześcijanie w dialogu* (Spotkanie z muzułmanami przed meczetem Omara, 12 V), ORpol. 30(2009) nr 7-8, s. 27-28; toż: *Dialogo sincero per superare conflitti e incomprensioni*, IB V, 1, s. 794-796.

19. *Potrzeba odwagi, by poskromić żądzę odwetu* (Betlejem. Wizyta w obozie dla uchodźców Aida, 13 V), ORpol. 30(2009) nr 7-8, s. 37-38; toż: *Una soluzione giusta e duratura del conflitto sostenuta dalla comunità internazionale*, IB V, 1, s. 822-824.

20. Encyklika *Caritas in Veritate* (29 VI), ORpol. 30(2009) nr 9, s. 4-35, p. 53; toż: Lettera Enciclica *Caritas in Veritate*, IB V, 1, s. 1105-1246.

21. *Małoletni migranci i uchodźcy* (Orędzie Papieża Benedykta XVI na 96. Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2010 r., 16 X), ORpol. 31(2010) nr 1, s. 9-10; toż: *I migranti e i rifugiati minorenni*, IB V, 2, s. 385-387.

2010

22. *Musimy wyzwolić się z wszystkiego, co nas izoluje od innych, by otworzyć się na miłość* (Homilia podczas Mszy św. w Pałacu Sportu i przekazanie „Instrumentum laboris” Specjalnego Zgromadzenia Synodu Biskupów poświęconego Bliskiemu Wschodowi, Nikozja 6 VI), ORpol. 31(2010) nr 8-9, s. 16-17; toż: *Uno sforzo urgente e concertato per il Medio Oriente*, IB VI, 1, s. 867-869.

23. *Jedna rodzina ludzka* (Orędzie na 97. Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2011 r., 27 IX), ORpol. 31(2010) nr 12, s. 4-6; toż: *Tutti hanno diritto a emigrare e a usufruire dei beni della terra*, IB VI, 2, s. 308-312.

2011

24. *Oby nigdy więcej wasz lud nie był gnębiony, traktowany z nieufnością i pogardą!* (Przemówienie do przedstawicieli Cyganów, 11 VI), ORpol. 32(2011) nr 8-9, s. 24-26; toż: *Voi siete nel cuore della Chiesa*, IB VII, 1, s. 827-830.

25. *Należy przyjmować uchodźców i zapewniać im godne warunki życia* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 16 VI), ORpol. 32(2011) nr 8-9, s. 17; toż: *Una sola famiglia umana*, IB VII, 1, s. 81-85.

26. *Migracje a nowa ewangelizacja* (Oreǳie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2012 r., 21 IX), ORpol. 32(2011) nr 12, s. 11-12.

2012

27. *W udrękach i trudnościach rodzina nie jest sama* (Rozważanie na zakończenie Drogi Krzyżowej, 6 IV), ORpol. 33(2012) nr 5, s. 19; toż: *Nella croce la forza e la speranza della famiglia*, IB VIII, 1, s. 416-417.

28. *Niech prawa uchodźców będą respektowane* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 17 VI), ORpol. 33(2012) nr 7-8, s. 54-55; toż: *Il seme più piccolo*, IB VIII, 1, s. 761-766.

29. *Tam, gdzie mieszka Bóg, wszyscy jesteśmy w domu* (Homilia podczas Mszy św. w Loreto, 4 X), ORpol. 33(2012) nr 11, s. 5-6; toż: *Dove abita Dio tutti siamo a casa*, IB VIII, 2, s. 353-357.

30. *Migracje: pielgrzymka wiary i nadziei* (Oreǳie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2013 r., 12 X 2012), ORpol. 33(2012) nr 12, s. 4-6; toż: *Migrazioni: pellegrinaggio di fede e di speranza*, IB VIII, 2, s. 423-428.

31. *Tam, gdzie jest gościnność, tam jest Bóg i radość* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 23 XII), ORpol. 34(2013) nr 2, s. 49; toż: *La bellezza dell'accoglienza*, IB VIII, 2, s. 795-798.

2013

32. *Pan niestrudzenie puka do drzwi człowieka* (Audiencja generalna, 13 II), ORpol. 34(2013) nr 3-4, s. 45-47; toż: *Il Signore non si stanca di bussare alla porta dell'uomo*, IB IX, s. 210-220.

33. *Nigdy nie czulem się sam* (Audiencja generalna, 27 II), ORpol. 34(2013) nr 3-4, s. 5-7; toż: *Non mi sono mai sentito solo*, IB IX, s. 268-272.

FRANCISZEK

2013

1. *Nie będzie sam, kto oddaje życie z miłości* (Homilia podczas Mszy św. w Domu św. Marty, 14 V), w: Franciszek, *Prawda jest spotkaniem. Słowa z Domu Świętej Marty*, tłum. A.T. Kowalewska, Znak, Kraków 2019, s. 154-156.

2. *Skażeni przez kulturę odrzucania* (Audiencja generalna, 5 VI), ORpol. 34(2013) nr 8-9, s. 48-49; toż: *La cultura dello scarto*, IF I, 1, s. 278-283.

3. *Nikogo nie wolno odrzucać* (Wizyta w faveli Varginha, 25 VII), ORpol. 34(2013) nr 8-9, s. 6-7; toż: *Fame di dignità*, IF I, 2, s. 64-67.

4. Adhortacja [...] *Evangelii gaudium* (24 XI), p. 108; toż: *Esortazione Apostolica Evangelii Gaudium*, IF I, 2, s. 537-681.

5. *Bóg nigdy nie zostawia nas samych* (Homilia podczas Mszy św. w Domu św. Marty, 17 XII), w: Franciszek, *Prawda jest spotkaniem. Słowa z Domu Świętej Marty*, tłum. A.T. Kowalewska, Znak, Kraków 2019, s. 442-444.

2014

6. *Najcięższą chorobą, na jaką są narażone osoby starsze, jest opuszczenie* (Przesłanie z okazji 20-lecia Papieskiej Akademii „Pro Vita”, 19 II), ORpol. 35(2014) nr 3-4, s. 20-21; toż: „No” a cultura dello scarto per Anziani, Malati e Desabili, IF II, 1, s. 197-199.

7. *Trzeba przeciwstawić się ekonomii wykluczenia* (Przesłanie do Kongregacji ds. Instytutów Życia Apostolskiego, 8 III), ORpol. 35(2014) nr 3-4, s. 32-33; toż: *Trasparenza nella gestione economica e attenzione ai poveri*, IF II, 1, s. 273-275.

8. *Nawet w cierpieniu nikt nie jest nigdy sam* (Audiencja dla uczestników sesji plenarnej Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Służby Zdrowia i Chorych, 24 III), ORpol. 35(2014) nr 3-4, s. 36; toż: *La „grande scuola” per chi si dedica ai malati è la Passione di Gesù*, IF II, 1, s. 320-321.

9. *Od kultury wykluczenia do kultury spotkania* (Spotkanie z członkami Apostolskiego Ruchu Niewidomych i Małej Misji dla Głuchoniemych, 29 III), ORpol. 35(2014) nr 3-4, s. 40-41; toż: *Solo chi riconosce la sua fragilità può incontrare Gesù*, IF II, 1, s. 340-342.

10. *Droga, której nie można przebyć samotnie* (Spotkanie ze zwierzchnikami religijnymi, Seul, 18 VIII), ORpol. 35(2014) nr 8-9, s. 22-23.

11. *Nikt nie jest wykluczony* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 12 X), ORpol. 35(2014) nr 11, s. 59; toż: *Non riduciamo il regno di Dio a una „Chiesetta”*, IF II, 2, s. 381-383.

12. *Nikt nie jest samotną wyspą, ale należy do ludu zjednoczonego w Chrystusie* (Homilia podczas Mszy św. w Domu św. Marty, 21 X), w: Franciszek, *Bóg szuka nas na marginesie. Słowa z Domu świętej Marty*, tłum. A.T. Kowalewska, Znak, Kraków 2017, s. 263-265.

13. *Nie jesteście sami* (List do chrześcijan na Bliskim Wschodzie, 21 XII), ORpol. 36(2015) nr 1, s. 36-38.; toż: *L'amore visibile dei cristiani mostra l'amore invisibile di Dio*, IF II, 2, s. 455-451.

2015

14. *Droga Jezusa przechodzi przez pustynię* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 22 II), ORpol. 36(2015) nr 3-4, s. 47-48.

15. *Najcięższą chorobą jest opuszczenie* (Przemówienie do uczestników zgromadzenia generalnego Papieskiej Akademii „Pro Vita”, 5 III), ORpol. 36(2015) nr 3-4, s. 27-28.

16. *Nikt nie może być wykluczony* (Wizyta w nowojorskiej siedzibie ONZ, 25 IX), ORpol. 36(2015) nr 10, s. 39-43.

17. *Nadzieja dla tych, którzy są wykluczani i odrzucani* (Przemówienie do członków włoskiego Ruchu na rzecz Życia, 6 XI), ORpol. 36(2015) nr 12, s. 32-33.

2016

18. *Miejsce ludzi, którzy się nie liczą* (Homilia podczas Mszy św., Guadalupe, 13 II), ORpol. 37(2016) nr 3-4, s. 27-28.
19. *Wybaczcie społeczeństwu, które nie potrafiło wam pomóc* (Przemówienie podczas spotkania z więźniami, Ciudad Juárez, 17 II), ORpol. 37(2016) nr 3-4, s. 31-32.
20. Posynodalna adhortacja apostolska *Amoris laetitia* (19 III).
21. *Boże miłosierdzie ochroni ludzkość przed duchową i moralną pustką* (Orędzie Wielkanocne „Urbi et Orbi”, 27 III), ORpol. 37(2016) nr 3-4, s. 12-13.
22. *Nie jesteście sami* (Przemówienie w obozie dla uchodźców w Morii, 16 IV), ORpol. 37(2016) nr 5, s. 8.
23. *Chrześcijanin nikogo nie wyklucza* (Audiencja generalna, 22 VI), ORpol. 37(2016) nr 7-8, s. 51-52.
24. *Musimy walczyć, aby nie było ludzi odrzuconych* (Przemówienie do uczestników Kongresu Europejskiego Towarzystwa Kardiologicznego, 31 VIII), ORpol. 37(2016) nr 9, s. 18-19.
25. *Największym dobrem jest Pan i bliźni* (Homilia podczas Mszy św. na zakończenie Jubileuszu Osób Wykluczonych. 13 XI), ORpol. 37(2016) nr 12, s. 22-24.

2017

26. *Po stronie uchodźców* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 18 VI), ORpol. 38(2017) nr 6-7, s. 44-46.
27. *Módlmy się za prześladowanych chrześcijan* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 25 VI), ORpol. 38(2017) nr 6-7, s. 46-47.

2018

28. *Nadając ludziom etykiety, wnosimy mury, które izolują i dzielą* (Homilia podczas liturgii pokutnej w zakładzie karnym w Pacorze, 25 I), ORpol. 39(2018) nr 1, s. 21-23.
29. *Droga cierpienia i samotności* (Nabożeństwo Drogi Krzyżowej z młodzieżą, 25 I), ORpol. 39(2018) nr 1, s. 23-26.
30. *Opieka nad osobami najsłabszymi* (Przemówienie do członków Apostolskiego Ruchu Niewidomych, 17 XI), ORpol. 39(2018) nr 12, s. 8-9.
31. *Krzyk ubogich zagłusza wrzawa nielicznych bogatych* (Homilia podczas Mszy św. z okazji Światowego Dnia Ubogich, 18 XI), ORpol. 39(2018) nr 12, s. 10-11.
32. *Oczekujemy na powrót Chrystusa w chwale* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 2 XII), ORpol. 39(2018) nr 12, s. 25-26.

2019

33. *Nadając ludziom etykiety, wnosimy mury, które izolują i dzielą* (Homilia podczas liturgii pokutnej w zakładzie karnym dla nieletnich w Pacorze, 25 I), ORpol. 40(2019) nr 2, s. 21-23.

34. *Stanowczo apeluję o wszechstronną walkę przeciwko wykorzystywaniu nieletnich* (Przemówienie na zakończenie obrad, 24 II), ORpol. 40(2019) nr 3, s. 22-29.

35. Adhortacja Apostolska *Christus vivit* (25 III).

36. *Nie zamykajcie serca przed tymi, którzy pukają do waszych drzwi* (Przemówienie podczas spotkania z przedstawicielami władz, społeczeństwa obywatelskiego oraz korpusu dyplomatycznego, Sofia, 5 V), ORpol. 40(2019) nr 6, s. 5-6.

37. *Nie chodzi tylko o migrantów* (Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy, 27 V), ORpol. 40(2019) nr 7-8, s. 4-6.

38. *Migranci są symbolem wszystkich odrzucanych* (Homilia podczas Mszy św. w 6. rocznicę wizyty Franciszka na Lampeduzie, 8 VII), ORpol. 40(2019) nr 9, s. 24-25.

39. *Błogosławieństwa są antidotum na egoizm i dyskryminacje* (Audiencja generalna, 11 IX), ORpol. 40(2019) nr 10, s. 4-5.

40. *Przykład chrześcijan prześladowanych albo usuwanych na margines* (Audiencja generalna, 11 XII), ORpol. 41(2020) nr 1, s. 30-31.

41. *Niesprawiedliwość odrzuca migrantów i powoduje, że toną w morzu* (Przemówienie do grupy uchodźców przybyłych z Lesbos, 19 XII), ORpol. 41(2020) nr 1, s. 26-27.

2020

42. *Migranci to nie liczby ani zagrożenie* (Audiencja generalna, 22 I), ORpol. 41(2020) nr 2-3, s. 26-27.

43. *Jak Jezus Chrystus zmuszeni do ucieczki* (Orędzie na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy 2020 r., 13 V), ORpol. 41(2020) nr 6, s. 4-6.

44. Encyklika *Fratelli tutti* [...] o braterstwie, i przyjaźni społecznej (Asyż, 3 X), Wydawnictwo M, Kraków 2020.

45. *Modlitwa wstawiennicza* (Audiencja generalna, 16 XII), ORpol. 42(2021) nr 1, s. 23-25.

2021

46. *Modlitwa o jedność chrześcijan* (Audiencja generalna, 20 I), ORpol. 42(2021) nr 2, s. 20-22.

47. *Modlitwa w życiu codziennym* (Audiencja generalna, 10 II), ORpol. 42(2021) nr 3, s. 14-15.

48. *Chrześcijanin ma ukazywać Jezusa* (Rozważanie przed modlitwą „Anioł Pański”, 21 III), ORpol. 42(2021) nr 4-5, s. 36-37.

49. *Nie mentalność wykluczenia, ale kultura wspólnoty* (Przesłanie do uczestników II Krajowej Konferencji Zdrowia Psychicznego, 14 VI), ORpol. 42(2021) nr 7, s. 15-16.

50. *Okazujcie miłosierdzie ubogim i ostatnim w znaku św. Franciszka* (Przesłanie do kapituły generalnej Zakonu Braci Mniejszych, 15 VII), ORpol. 42(2021) nr 8-9, s. 12-13.

51. *Wylewajcie olej pocieszenia na udęczone serca* (Przemówienie do członków Stowarzyszenia „Lazare”, 28 VIII), ORpol. 42(2021) nr 10, s. 4-5.

52. *Nadszedł czas, by oddać głos ubogim* (Przemówienie podczas spotkania z ubogimi w bazylice Matki Bożej Anielskiej, 12 XI), ORpol. 42(2022) nr 12, s. 11-13.

53. *Święty Józef, prześladowany i odważny migrant* (Audiencja generalna, 29 XII), ORpol. 43(2022) nr 2, s. 25-27.

2022

54. Orędzie na 108. Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy (9 V), ORpol. 43(2022) nr 6, s. 7-8.